AUGUSTIS PARENTIBUS DELPHINO ET DELPHINÆ *GRATULATIO*,

HABITA

IN REGIO LUDOVICI MAGNI COLLEGIO, SOCIETATIS JESU.

Die Mercurii vigesimâ-quartâ mensis Novembris, an. Domini 1751.

à JOANNE-BAPTISTA GEOFFROY, ejusdem Societatis Sacerdote.

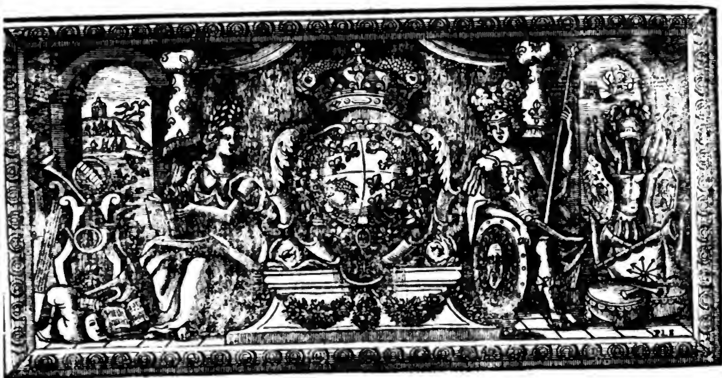

PARISIIS,

Ex Typographiâ THIBOUST, REGIS Typographi, in Plateâ Cameracensi.

M. DCCLI.

CUM PERMISSU ET APPROBATIONE.

AUGUSTIS PARENTIBUS DELPHINO ET DELPHINÆ

GRATULATIO.

FELICITATIS REGIÆ ac publicæ pignore in lucem feliciter edito, quæ poterat res jucundissima contingere; illam demùm paucis abhinc elapsis diebus hæc sibi gratulata est Civitas; EXCELLENTISSIME SEDIS APOSTOLICÆ NUNCIE, ILLUSTRISSIMI ECCLESIÆ PRINCIPES, PRÆSIDES ILLUSTRISSIMI, AMPLISSIMI SENATORES, CÆTERIQUE OMNIUM ORDINUM AUDITORES ORNATISSIMI. Habuerat nostra, quod summa omnis habere solet lætitia, quæ, quò vividiùs accensa est, eò citiùs non frigescit quidem aut ex-

tinguitur, ſed remittit ſe aliquantulùm, elanguet ſenſim, & uſu ipſo defervescit. Excitanda rursùs hæc fuit Auguſtorum Conjugum aſpectu, omnem ut recuperaret, quam ſolam amiſerat alacritatem, & felicitas quædam eſſe debuit nova, felicitatis Authores intueri.

Regiam Urbem ſubiere Regales Hoſpites; quali autem conſilio? Religionis pleno, quod juſſerat pietas, non ambitio ſuaſerat, Deo præſtituri obſequia, non recepturi à populis: quali apparatu? nobili at modeſto, quem adornaverat dignitas ad reverentiam, non ad imperium ſuperbia deſcripſerat; exiguo comitatu hominum, virtutum maximo. Primarium Urbis templum ingreſſi, permanſere antè aras diù; quali habitu? demiſſo & inclinato, quem juberet Majeſtas æterna, humana deberet; ex quo intelligeretur Cœli Deus, Dii Terræ non agnoſcerentur.

Neque tamen quibus ſubducere ſe voluerant, carere honoribus omninò potuerunt; ad vias regalibus veſtigiis conſignandas properavit Plebs videndi cupidiſſima, ut videri digniſſimos intueretur. Et verò intuita eſt, cum admiratione ſummâ quam ſummis virtutibus Par auguſtum Conjugum promeretur; cum effusâ fortè minùs in clamores & plauſus quia minùs jam novâ, ſed æquè vividâ ſtudiis & affectibus lætitiâ, quam toti Regno fecit totius in Regni ſpem editus Puer. Fauſtiſſimi ejus natales, jam antè quidem, inter genialis apparatûs ac pompæ, quâ ſplendidior nunquam fuit, ſpectacula in his ædibus celebrati ſunt! Feſtis flammarum ordinibus ſtellati fulſere parietes;

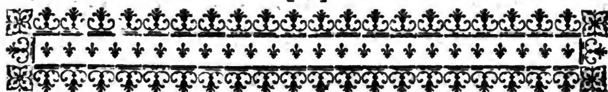
vocum atque fidium concentibus emota resonuere tecta; suos augusto Infanti Poësis ingeniosa modos iteravit ac numeros, suas * Eloquentia præceps & accurata deproperavit opes & blanditias, suum Artes omnes ac Musæ pendêre vectigal elegantiarum; suum Virtutes ac Religio vectigal votorum; suum mentes & animi vectigal affectuum; variis Amor idem sese ubiquè exeruit ludis, probavit operibus, monumentis consignavit.

Tot postquam conticuere voces, vocem quoque meam ut proferrem, cùm altè defixus animo publicæ felicitatis sensus; tum lætitiæ propriæ alacritas, & privata quædam Patriæ ratio me impulit, natum in eâ videlicet Provinciâ, quæ augusto Puello nomen cùm posuerit, sui civis gloriantem nomine Oratorem, sua inter gaudia mutum esse diutiùs haud spontè pateretur. His excitatus studiis meis, alienisque ductus exemplis, ire demùm ad Regales cunas non verebor; atque in his decumbentia cum Puello uno non unius Regni fata contemplatus, Augustis Conjugibus gratulabor impertitum ab eis munus,

Quod ad Regiæ Familiæ felicitatem deerat unum;
Quod unum satis est ad felicitatem totius Imperii.

Quæ duo, bipartitâ oratione, dum evolvenda suscipio, peto illud à vobis, Auditores, ut indulgentiam quâ indigeo, felicitati, quam gratulor, parem concedatis.

* Oratoris Collega SERENISSIMI BURGUNDIÆ DUCIS ortum recentem Oratione publicâ celebraverat.

PRIMA PARS.

CONJUGUM nomen quibus Hymenæus fecit, nomen Parentum si faciat edita in lucem proles mascula; habetur ejus ortus inter hæc eventa, quibus familiarum sors omnis continetur. Alia soboles recipitur cum gaudio quidem, sed anxio ac sollicito, quod non tam enata ex præsenti munere lætitia, quàm injecta spes alterius excitat. Auroram dixeris, cujus est rutilare, fulgere non est; præcurrere diem, non spargere; morari intuitus suavitate lucis, non adimplere ubertate luminis; solem adpromittere, sed suum ab hujus accessu sideris splendorem mutuari, neque illud nisi per sua quodammodo munera nunciare.

Quæ solem inter populos exorientem, eadem propè nascentem in Principe Familiâ hæredem lætitia excipit. Convertuntur ad illum Gentis totius studia, in quo totius Gentis fata posita esse intelliguntur. Exultat Pater ad aspectum Filii, à quo consequitur, non solùm ut sit Pater, sed ut esse non nisi admodùm serò desinat. Intendenti oculos in ætates venturas evolvit se Nepotum series, quæ illas nominis sui celebritate consignet singulas, & omnes ipsâ ejus perennitate quâdam adimpleat. Videt stirpem suam hoc rursùs fæcundatam surculo, dividere se in propagines

varias, germinare in fructus innumeros, perque tot sæculorum orbes ire à Parente diffusam, per quot ad Parentem deducta est. Gentis antiquæ hæredem se propè oblitus, se quasi novæ caput intuetur, cujus authorem à semetipso alterum habet in filio; & quâ die suscepit hæredem, æternitatis cujusdam conjecturam capit. Arridet Puello Mater, & proprii, quod sibi Hymenæus abstulit, nominis jacturam, assertâ per suum hunc partum Conjugis nomini diuturnitate pensatam abundè ac redemptam existimat.

Habet hæc lætitia locum, etiam ubi locus fortunæ nullus est: positus in conditione humili & angustâ Civis, tenuitatis suæ, suique infortunii obliviscitur, statim atque sibi hæredem gratulari potest; & nascente filio, miseriarum sensum spontè abjicit, cui sæpè miseriarum cumulus est, quòd nascatur filius.

Quod si hæredem sibi non deesse tanti ducunt hi etiam quibus vix quidquam hæreditatis est, quanti erat illo ut non careret augustissima toto terrarum Orbe Familia, quæ quidquid commendationis affert antiquitas, quidquid admirationis habet celebritas, quæcumque jura dominatûs amplitudo colligit, quoscumque titulos meritorum copia complectitur; illud omne ab elapsis ætatibus intactum recepit, adauctum transmisit sequentibus, & Majorum laudibus inchoatum Nepotum virtutibus cumulavit.

Antiquitatem dico splendoris: cedo enim Familiam hac ipsâ pluribus ætatibus nobilitatam; quæ duodecim jam indè à sæculis exorsa, esse vix incepit priùs quàm regnaret,

regnare non destitit ex quo incepit esse; quæ enixa semper, numquam exhausta, penè tot Heroum mater fuit quot Principum; & postquam Parentes habuisset quos à Nepotibus adæquandos esse non crederet, Nepotes peperit quos ipsis Parentibus invidendos esse fateretur. Visæ sunt Stirpes aliæ Regales titubare cum soliis quibus inhærebant: hæc stetit. Adulteratæ propagine degeneri livorem duxere & squallorem: hæc floruit. Debilitatæ ramorum multitudine & inimicitiâ emarcuere aliquandò & defecere; hæc pullulavit. Viduatæ fœtu adoptivos surculos recepere; hæc dedit. At, puto, in hanc, ut in alias, non sæviit vis tempestatum? imò atrociùs: inclinatæ sunt, hæc firmata. Ad hanc, veluti ad reliquas, ferrum atque ignem non admovit inimicus furor? Imò propiùs: resectæ sunt, & ambustæ, intacta hæc & inoffensa. Contrà illam, sicuti contrà cæteras, non structæ sunt arcanæ molitiones? imò insidiosiùs: cecidere, permansit. Permansit autem non alienâ ope, sed vi propriâ; non inflectendo seipsam, & cedendo ventis, sed illorum frangendo impetus; non damno aliquot partium, sed cum singularum incremento; ut cùm detonarent procellosi spiritus, cùm rutilarent tempestatum ignes, cùm Orbis conjuratus in hanc omnis rueret, staret hæc una in orbe omni, vigeret, germinaret, radice permearet terram, floreret vertice & dominaretur.

Celebritatem dico gloriæ: cedo ullum laudis genus quod illi defuerit: quaquà patet Orbis, nomen ejus Fama subvexit præconiis, Victoria insignivit triumphis, subacta In-

vidia coluit obſequiis, Barbaries emollita fovit ſtudiis; Gloria Heroum nominibus adjunxit, Religio Sanctorum faſtis inſcripſit; ut Gens eadem terris ac cœlo donata, decorum excelſitate ſuperaverit id quod humanum eſt, facinorum magnitudine adæquaverit id quod heroicum eſt, Imperii majeſtate collegerit id quod regium eſt; id etiam quod divinum eſt virtutum immenſitate attigerit.

Dominatûs dico amplitudinem: cedo Gentem ullam cui aliæ plures obſecutæ ſint? Reges ab illâ procreatos ſibi gratulata eſt Hiſpania; ab illâ oriundos Italia & Sicilia venerantur; ab illâ Cæſares accepit Germania, Regio plurima Principes, Europa omnis Arbitros; Galliam fortunat legibus, Americam permeavit navibus, Aſiam tremefecit armis, Orbem utrumque junxit commerciis; Reges dedit ubi non regnavit; reverentiam obtinuit ubi non exercuit Imperium; ſubditos fermè habet ubicumquè homines Natura; ut quod de Romanâ Gente dictum eſt dici de illâ debeat, *nil niſi* BORBONIUM *quod tueatur*, habere; & quocumquè ſpectet, ſeipſam ſibi eſſe ad ſpectaculum.

Titulorum dico multitudinem: faceſſant verò illa oſtentationis plena & invidiæ nomina, quæ ſuis aliquot heroibus ad perennem rerum ab ipſis geſtarum commendationem imponebat Roma, ut quæ hæredum pravitate deſciviſſent in Republicâ Familiæ, Majorum revocatâ famâ ſe quodmmodo repararent, eſſetque Avorum glorioſa recordatio appellatus ab illorum cognomento Nepos etiam ab illorum virtute degener.... Qui mos ſi apud

nos vigeret, opinor, cognomentis ejuſmodi careret BORBONIA GENS? Cui ſuam appellationem pacata vel domita Germania, ſuam ſuabacta toties Batavia, ſuam victa non ſemel Anglia, ſuam Europa ſæpiùs compoſita, ſuam Plaga omnis vel luſtrata victoriis, vel beneficiis devincta imponeret? Harum verò appellationum in locum, nomen poſuit Sanctitas verendum cœlo, nomen Juſtitia horrendum fraudibus, nomen Magnanimitas timendum hoſtibus, nomen Amor ipſe adorandum populis; ut omnis Virtus ſuum toties appellatum audiat, quoties BORBONIUM appellatur.

Jam quæro à vobis, Auditores, num in hac ætate noſtrâ priſtini aliquid ſplendoris deperditum fuerit? in qua videlicet tantùm acceſſit novi, ut Gens æqualis uſque ſibi & idcircò adæquanda nulli, quantùm commendationis ab Avis recepit, tantùm refundere in Nepotes valeat.

Vidiſtis, Atavi, ſolium, cui natum hæredem gratulamur, ita verendum Religione, ita innixum æquitate, ita propter ſapientiam celebratum, ut ab illo, veluti ab Olympo, in ſubjecta Errorum ac Vitiorum monſtra fulmen ſæpè detonaret; ut ad illud, quaſi ad Tribunal publicum, revocarentur non ſemel & componerentur Regnantum jurgia; ut de illo, tanquàm de Adytis, ad Populos oracula dicerentur. At nos præterea vidimus circa idem ſolium, quidquid bellicæ laudis eſt congeſtum à Victoriâ, quidquid regiæ dignitatis eſt collectum à Majeſtate, quidquid humani decoris eſt à Potentiâ ipſâ defixum: intentam in illud

illud expectatione & admiratione Europam, & in quod arma infesta moverat, ab illo pacis emolumenta referentem.

Vidistis Galliam his impetitam odiis quæ Livor accenderet, his lacessitam armis quæ acueret Furor, his demùm ultam cladibus quas uterque mereretur, & ex quibus neuter, nisi serò, resipisceret. Illud nos etiam; at præterea Victoriam vidimus dicti olim BORBONIDIS Sacramenti tam religiosè memorem, ut nobis simul inter Alpium nives & saxa lauros procrearet, simul inter Eridani ac Tiberis undas Lilia defigeret, simul inter Scaldis ac Rheni fluenta Signa nostra ostentaret; passim vocatis ad certamen adesset passim ad triumphos; neque se vel desiderari absentem, vel morantem increpari pateretur.

Vidistis Reges pacem elargientes Gentibus, sed attritis & domitis; tuncque tantùm abstinentes à vincendo, cùm propè nihil occurreret quod vinceretur. Illud nos non equidem; sed Regem ipsum vidimus, ipsum, Auditores, Regem in acie medium, militiæ rudimenta auspicantem à triumphis, ruentem in pugnas cum eâ audaciâ, quæ milites non minùs quàm hostes terreret; eâ deindè utentem clementiâ quæ hostes non minùs quàm milites reficeret; bellorum nulla declinantem pericula, victoriarum nihil retinentem pacifica præter arbitria; illa verò sic exercentem, ut penè magis profuerit Æmulis vinci, quàm sibimetipsi vincere; atque Europæ innotesceret, quàm fuisset ejus victor invitus, qui se illi vel invitæ pacatorem dabat.

Jam verò in hac tot bonorum congerie, quid Regali

Familiæ ad felicitatem desiderandum videbatur! Aliquid hac felicitate majus, Auditores; & quo deficiente ipsa verteretur in infortunium; hæres nempè qui hanc reciperet integram, & perennem faceret. Deeras, Auguste Infans, & quanti esset quòd deeras, indicaverunt satis fausta illa murmura, quibus ad primos vagitus tuos undequaquè responsatum est. Spondâ ex auratâ hiantes ocellos dùm deducis per tot Insignia quæ nondùm intelligis, sed cum alacritate ex quâ jam intelligeris, arridet, credo equidem, Spectatori ad omne laudum genus nato, conflatum ex omni illarum genere spectaculum. Insonat auribus tuis nomen geminum, Paternum quod facis, Regale ad quod nasceris, & in utroque hoc nomine quidquid famæ ac virtutis est, auditur te, de te audiendum aliquando. Proh! Quàm non eâdem sorte ac Avus tuus vitam auspicaris! Orbem ille non ingressus est, nisi per suæ propè totius Gentis funera; tu in summâ illius felicitate, felicitatis novum pignus atque vinculum nasceris. Paterno & avito feretro innixa ejus cunabula, funereis frondibus operta sunt, & atratis fasciis revincti artus pueriles; avita inter & paterna trophæa cunæ positæ sunt tibi, lauris virentibus lactea frons redimita est, & ipsâ Victoriæ manu ductæ tenella per membra rutilantes vittæ; ille Patre priùs orbatus quàm sciret sibi esse Patrem, hunc vixisse audiit ante quàm seipsum vivere intelligeret; Patrem tu dulcè renidentem risu jam salutare incipis & agnoscere. Avus cinctum umbris feralibus caput collabentis inter Domûs Augustæ ruinas ægrè protulit, & in ipsâ mortis ubiquè

obviæ imagine multiplici vitam exorſus eſt ; tu regnantis inter Domûs conſpicua paſſim Inſignia frontem exeris luce purâ circumfuſam, & vitale ſolis lumen non citiùs, quàm triumphale Gentis decus percipis.

Gratulare tibi, LUDOVICE, quod natus ſit, qui ſolio quod occupas obrepat Infans regius, ſceptro quod tenes obludat tractator mollis, nomen quod veretur Europa recipiat hæres non degener, Populi votis aſſueſcat æmulator beneficus, ſpes quas jam facit ſponſor verax adimplere citò incipiat. Gratulare hunc natum eo tempore, in quo gloriæ faſtigium aſſecutus, optandum nihil habebas præter hæredem novum, & interpoſitâ brevimorâ optatum obtines. Quis tibi ſenſus, cum renunciatum eſt de fortunato partu, qui expectationem tuam præcurreret, celeritate quæ fidem ſuperabat, & conceſsâ quam expetebas prole cumularet! num detinuit * locorum diſtantia? Quæ brevis erat quidem, ſed quæ ad læta eunti maxima cum videri deberet, ita in minimam contracta eſt advolantis alacritate, ut vix abfuiſſe crederent, qui adventantem cernebant. Num deterruit noctis fæditas? Noctem dico! quæ novello ſidere illuſtrata, viſa eſt die liquidiſſimo purior? Num curruum aptandorum cura retardavit? Ut in eum, qui obvius erat, inſiluiſti præceps! ut ad pueriles cunas properantem ſecuti ſunt Proceres cum eo ardore, penè dixi, cum eo impetu, quo triumphales ad

* Tunc cum naſceretur Sereniſſimus Burgundiæ Dux, Erat Rex, non procul tamen, in aliâ domo Regiâ.

pugnas ſequi ſolebant ! ut obliti conditionis ſuæ, tuæ felicitatis memores, famulorum locum certatìm occupavere ad rhedam, & Principi ire dedignanti regaliter, propè ſerviliter adeſſe gloriati ſunt ! Ut Populi aurata per laquearia ſtrepentis ac tumultuantis undam, eâ quidem circumfuſus humanitate quæ tibi omnium devincit animos, ſed eâ ſubvectus, quæ animum tuum impleverat, lætitiâ tranſiiſti ſtatim, videns propè neminem, viſus propè à nemine ! Ut accurrenti obviam DELPHINO ne brevis quidem oſculi moram elargitus, properaſti ad Puelli cunas, & ſic Avum te oſtendiſti, ut Patrem penè non oſtenderes ! Ut in Infante ſpectando parùm moratus, recurriſti ad Populum, quaſi ferendæ tantæ lætitiæ non ſufficeres, niſi tuæ in partem venirent, qui ſuæ ſub pondere propè laborabant; vel potiùs ut tibi hæredem alterum gratulantibus, illis ipſe gratulareris patrem alterum; neque felicem te, Nepote naſcente, profitereris, niſi quia naſcebatur felicitatis aſſertor publicæ.

Sed Regem an ità omnis invaſit lætitia, pars ut ejus nulla delibandam ſe daret Reginæ, quæ & ipſa fecilitatis noſtræ pars eſt optima ! Ah ! mihi ſi liceret verendæ Animæ ſenſus ſcrutari intimos ! ut ſpontè vobis illam exhiberem, ut vos illam ſpontè intueremini, affuſam antè aras, quibus advolvitur ſæpius quàm ſolio inſidet; vota emittentem Deo, non prò ſe, quæ ſummam illorum attigit, ſed pro SERENISSIMA DELPHINA cujus felicitati ſtudet maximè, inhæret amanter, maternè invigilat ! videretis illam, audito, qui feliciter obvenerat partu,

demittentem ſeſe nudâ in humum fronte, toto fuſam corpore, grates agentem ſupremo Numini, quòd Proles edita eſſet ſine labore & periculo, deinde quòd maſcula pro ſpe & expectatione Gentis; mox properantem ad Puerum cum eâ gaudiorum quaſi impotentiâ, ex quâ matrem iterùm hanc factam eſſe judicaretis; à Puero ad aras reverſam ſtatim, & ſic orantem cum Plebe, ut non niſi ex pietate Reginam agnoſceretis.

Te verò, SERENISSIME DELPHINE, itane primo vix audito regalis Pueri vagitu excitatum & raptum, his propè laboraſſe effuſis Gaudiis, quæ te obvium ſiſterent ſingulis, diſtraherent à teipſo; tui copiam facerent omnibus, tui curam vix relinquerent tibi? Ità profectò; & decuit in Parente Populi altero, non eſſe privatæ lætitiæ modum, quo tempore publica naſcebatur. Decuit te dignitatis oblitum, naturæ conſcium, in his non immorari quæ referrent Principem, ſtare in his quæ Patrem indicarent; decuit tui te fermè neſcium videri in hac alacritate primâ, quæ ſui compotem eſſe noſtrûm propè neminem paſſa eſt: gratulare tibi, quòd ter Genitor jam ſis in eâ ætate factus, in quâ vix aliquis Principum ſemel eſt in Europâ. Obſequia quæ impendis Filius, ut dulce erit repenſa tibi à Filio recipere: colliges apud illum penè Rex, quidquid exolvis Regi: Imperium vereris ſubditus, exercebis Pater; & quod à te natura atque conditio repoſcunt, illud omne utraque tibi vendicat.

Te autem, Mater Fauſtiſſima, num præterire pars ali-

qua debuit hujus lætitiæ, quam ipsa omnem faciebas? Prædicent alii decora innumera, quæ retulisti à Gente adeò illorum feraci & divite, ut tria jam Solia his adornaverit, neque suo quidquam ornamenti detraxerit. Laudare ament hanc suavitatem morum cum dignitate conjunctam, hanc festivitatem ingenii cum maturitate sociatam, hanc vitæ totius rationem, Charitum æquè ac Virtutum deductam filo, devinctam nexu, locupletatam consortio, quâ factum est, ut ad demerendos Gallorum animos, satis fuerit quòd animum ipsa tuum indicares. Gratulentur tibi quòd Regum Filia sis & Nurus, quòd Regii Principis Conjux, quòd his nominibus dignissima: ego quòd suaviùs arrideat gratulabor, factam te Regalis Matrem Pueri. Flos hic Liligeræ Stirpi tuo partu additus, proh! quantùm venustatis tuo ab aspectu ducet! quo illum studio paternum ad decorem, avitum ad decus finges sedula! quâ cautione Flosculum subduces procellis, quibus infici nitor ingenuus & temerari posset! quâ cavebis curâ, ne vel tenella Stirps titubet malè inclinata, vel Apex ante diem exspatiatus temerè fluctuet!... Ut verò sine ullâ instituentis offensione vitam exacturus videtur Puer, qui hanc sine ullo parientis labore auspicatus est. Fruere hâc sorte tuâ & nostrâ, atque assertam per te Regiæ Familiæ felicitatem; imò & felicitatem totius Gentis cumulatam tibi gratulare; quòd alterum dùm paulò breviùs prosequor, quæso vos, Auditores, ut quæ orationi adimetur, addatur favori amplitudo.

SECUNDA PARS.

QUEMADMODUM homini cuique, ità cuique Populo ſuus ineſt affectus primarius ac præpotens, qui inditus à Naturâ dominatur ipſi Naturæ; à quo reliquæ propenſiones ortum, vim ſtudia, mores colorem ducunt, & quidquid boni ac mali eſt in Societate vel Imperio, tanquàm à fonte uberrimo dimanat ac defluit. Homines alios ad ſumma impellit Ambitio, facinorum nobilium æque ac turpium mater & Heroas Orbi vel Prædones ſuſcitat. Alios in ſuâ mediocri conditione retinet Modeſtia, laboris parens ac deſidiæ, & Cives dat Patriæ vel adimit. Diverſis diverſa eſt, ſua cuique hominum regina Propenſio, virtutum magiſtra & vitiorum; atque illis Societatis adornatæ laudem, vel deturpatæ crimen affingit.

Gentibus pariter decus aut ignominiam, damnum aut emolumentum affert ſua indoles propria; & aliis temeritatis notam cum audaciæ famâ, aliis inertiæ labem cum prudentiæ laude, ſingulis ſingulare quoddam dedecoris aut gloriæ genus promeretur. Gentem Gallicam commendat ſuus in Reges amor, præceps idem & conſtans, ſummè obſequens, ſummè liber, & in maximâ eventuum diſſimilitudine ſui ſemper maximè ſimilis: hic Gallo affectus imperat; hæret in illo Gens, quæ in aliis pluribus vix immoratur.

Felicem ſanè! cui in tantâ ſerie Regum, quos diſpar indoles ſua diſpari affectu dignos faceret, pauci admodùm reperti ſint quos diligeret minùs, nullus quem odiſſet, plerique quos adeò non metueret amare nimis, ut ne illos ſatis quidem amari poſſe crederet.

Facit hic amor ut Regibus noſtris quidquid pro votis, vel adversùs illa contingit; ad gaudium aut ad luctum tota Gens hoc ſtatim arripiat; ut à Solio in Urbes diffundat ſe mœror aut lætitia Principis: populare habeatur, quodcumque Regium eſt; & Unius ſors ſit omnium fortuna. Hinc adeò cum oſtenderim quanti eſſet Regiæ familiæ, hæres ut ipſi naſceretur; in anteceſſum probaſſe me arbitror, quanti Gens ducat ſibi quod natus ſit. Atque hoc primum eſt felicitatis Gallicæ pignus, Regia felicitas.

Et verò ſi quid procellarum reddita Pax ab Europâ non fugaverat, removit primo novelli ſideris aſpectu ſerenatus dies. Suâ quidem fortitudine providit LUDOVICUS nemo ut illum laceſſere audeat, ſuâ providit clementiâ, nemo ut velit: ſed acerba eſt in Æmulis cladium recordatio, importuna eſt in Victis beneficiorum memoria; & quamvis metuendi paſſim, imò fortè quia paſſim metuendi, carere non poteramus anxietate aliquâ, ne ſi quando ſucceſſûs hactenûs negati ſpes illis affulgeret, bella inſtaurare vellent eò vividiùs, quòd poſſe impunè arbitrarentur.

Verùm agite, ſi qui eſtis quos arma iterùm infeliciter movere non piget; natus eſt, qui hæres avitæ fortitu-

dinis

dinis esse vos cogat avitæ clementiæ memores; & ad spretam legem beneficiorum, victoriarum jure metuendo revocet vindex non degener. Atque hoc alterum est felicitatis nostræ pignus, asserta contra hostes exteros solii firmitas.

Verendum non erat ne potestas Regni è BORBONIA GENTE in alienam transiret; etenim quid infelicius posset contingere Galliæ, quàm si, quâ è familia Principes educi vidit, qui peregrina vocarentur ad sceptra, in illâ jam non videret esse, cui sceptrum ipsa suum committeret? Aderat DELPHINUS, & in illo quidem series Avorum amplissima suis conspicua virtutibus; aderat, natus ad imperium præter cæteros, sed ad mortem velut cæteri: & id circò timebamus magis, ne plurima quæ in illo demiramur suæ Gentis Augustæ decora, cum hoc uno Nepotes nostri desiderarent. Absit ille jam & omnis alius timor: multiplici Capite stat fortuna Gallica, & stabit pluribus, quæ horum similia si fuerint, futuras ætates tam certò habemus ad felicitatem, quàm & præsentem habuimus & præteritas.

Non deerant in GENTE BORBONIDUM manus aliæ tractando ipsorum sceptro habiles, imò & pares sustinendo: quo enim tempore plures ex illâ natos Principes stare propè solium vidit Gallia, quos etiam solio digniores judicaret; ut si deficiente, quem hæreditatis lex nobis præposuit, Rege, Rex alter suffragiorum consensione statuendus esset, sola obstaret meritorum copia & æqualitas; atque hinc quisque illorum

maximè eligendus probaretur, quod illorum nemo præ cæteris posset eligi. Illi autem commissam hæreditatem eò certiùs tuerentur, quòd prole aucti masculâ, suum sibi hæredem propè singuli gratulantur. In hac hæredum ac meritorum multitudine tolleretur omnis profectò successionis abrumpendæ timor: at ne minimam quidem hac super anxietatem natus Regi Nepos esse patitur; & omnes dissensionum nebulas Anima hæc una removet. Tertium hoc felicitatis Gallicæ pignus est, Imperii contra domesticos motus stabilita tranquillitas.

Sensere illud Serenissimi Principes, propriaque obliti, sua Regnanti Stirpi gratulati sunt incrementa; lætati sunt Hæredem natum solio, à quo tamen magis, illo nascente, submovebantur. Civilem alacritatem suâ ipsi gestierunt alacritate præcurrere; nec se Principes arbitrati sunt, nisi ut Populis exemplum darent, & hoc quod dedere Populis exemplo se maximè BORBONIOS probavere. Quorum ego decora & obsequia dum intueor, effingitur animo quædam horti species, qui stratus terso & facili gramine, distinctus floribus subjectas per areas diffusis, suosque per gradus proprios crescentibus, superbit præsertim gramen & flores super eminente Lilio; astat ipsi Lilium alterum, prognatum ab illo, jam Parenti simile, jam alterius Parens; florent circùm alia quoque Lilia, Surculorum progenies ipsimet Stirpi non inficianda; & suo quæque gradu cognatum ac regale ambiunt. Dominatur illud, & omni horto, quaquâ patet, diffunditur cum majestate; extendunt se illa, &

areas plures foliorum umbrâ , propè regaliter exſpatiante protegunt; ſed ita tamen, ut, quæ à Plebe florum collegerint obſequia, ad regale Lilium referant, venerentur in illo quod ſublimius eſt; exprimant quod germanum eſt; quod magnum & optimum æmulentur.

Accedit ad hæc felicitatis ab Infante Regio nunciatæ pignora, quod ejuſdem juventus Avo & Patre tutoribus exigenda ſit, Avo, inquam, virilem ac maturam ætatem non adeò pridem aſſecuto; Patre juveniles annos jam dudum egreſſo, ſi conſilii robur ſpectes; ſi temporis rationem habeas, ingreſſo nuperrimè. Docebit ille ſtare in ſolio, & hoc occupando illuſtrare cùm ſe tempus dabit; hic aſtare ad ſolium, & hoc tuendo promereri, quandiù jubebit conditio. Ita illum finget Avus, ut ſit deindè nulli Regum ſecundus; ita illum finget Pater, ut ſubditorum primum ſe gerat: diſcet ab altero ſic leges dare, ut Principum nemo glorioſiùs imperet; edocebitur ab altero ſic leges vereri, ut Civium nemo religioſiùs obſequatur. Stabit novellum Sidus duo inter Sidera, & ab utroque ſplendorem accipiet; à Majore vividum & effuſum abſque radiorum diſpendio; temperatum in Minore, & ad creſcentis vires quaſi laboratum; ut rutilare primùm incipiat in vitæ quaſi creſpuculo, lucem deinde ſpargere aliquam in progreſſu, donec toto lumine totum quoque Orbem adimpleat.

Suas adjiciet præceptiones Mater ſereniſſima; & quæ Fratri Principi duorum Populorum in ſpem jam adulto, à Rege Patre audivit iterari præcepta, ingeminabit ſæpiùs

ſuiſque ipſa confirmabit exemplis; ipſa, inquam, Mater; quæ in ætatis ſummè vividæ, in conditionis ſummè imperioſæ, in poteſtatis ſummè faſtidioſæ gradu altiſſimo conſtituta, juventutis nihil præter elegantiam, dignitatis nihil præter nobilitatem, nihil authoritatis exhibet præter beneficentiam. Exhibet verò ita omnem, ita omnibus, ut neque quiſquam ſibi ab illâ deeſſe officium quo indiget, neque in officio quod recipit deeſſe aliquid conqueratur. Ab illâ ediſcet Puer, ad hos deſcendere facilè, quos ſua tenuitas non patitur ad ipſum aſſurgere; ita tamen deſcendere, ut affabilitate dum placebit, non vileſcat familiaritate; exigere pauca & veluti rogando; jubere parcè & quaſi obſequendo; arguere parùm & tanquam laudando; jura ſua moderando extendere, novumque authoritati pondus ab ipsâ facilitate obſequii comparare; ita denique gerere ſeipſum, ut meminerint omnes hunc imperare, ſed hoc imperante ſervire ſe nemo ſentiat.

His imbutus moribus qualis informabitur Princeps; cum Majeſtatis, Humanitatis, & Elegantiæ vocibus, ſuam Pietas ipſa, id eſt, Avia auguſtiſſima vocem addiderit. Ah! quoties Regales inter ulnas acquieſcet Infans amabilis, & ſoſpitali gremio pretioſum pondus inhærebit! quoties humentes rore tenui ocellos exſiccabit manu officiosâ; & inter vagitus pueriles hæc iterabit oracula, quæ natum inter riſus, creſcentem inter ludos, edoceant inter virtutes adoleſcere. Atque hoc noviſſimum eſt felicitatis noſtræ pignus, ad illam perficiendam inſtituendus Puer.

Pignus dico venturæ felicitatis ! cujus jam inchoatæ passim monumenta extruunt in Templis sociales * Dexteræ, Sacramenti nexu colligant fœderatæ Animæ, Religio pronuba inscribit Altaribus; dotata Egestas infert domibus, Regalis Pietas nobilitat imperiis, Prætoriana Munificentia amplificat donis, Civilis Lætitia consignat epulis, juvenilis Alacritas circumducit choreis, Voluntas memor infigit animis, fausta Fæcunditas transmittet ætatibus. Quantæ verò illud pietatis fuit, quàm dignum Christianissimo Rege & optimo sumptus ad lætitiam utilitatis expertem designari solitos, vertere in utilitatem plenam lætitiæ; alteram ita sociare cum alterâ, ut quod placet Civibus idem sit quod prodest Imperio; & ex ipsis gaudiis educantur fœnora.

Accendantur, esto quidem, ignes tremuli ac desultorii; stellivomo de fomite sursùm evolent cum strepitu rutilantes flammæ; novumque Gallicis in plagis exortum sidus sidera innnmera cœlestes per tractus ludentia nuncient. At faces alias meliores accendit nascens Puer, quas ipso altarium igne Religio imbuit & consecrat.... ite ergo, ite, non, ut fiebat olim, coronatæ vittis funebribus flebiles Victimæ; sed fortunati & fasciis regalibus redimiti Conjuges. Capita non ferali cultro, sed sociali jugo supponite : manus protendite, non ad vincula, sed ad fœdera. At cogitate simul suscipiendos ex his fœderibus Liberos, hinc maximè deberi ad felicitatem publi-

* Sumptus ad ludos solemnes designati, jubente Rege, dati sunt in dotem egenis sexcentis virginibus; & impensis publicis celebratæ sunt totâ in urbe illarum nuptiæ.

cam, quòd erunt illius pars veluti primaria : non aliud qnidem Principi, quàm quod pendimus, exſolvent, & ipſi exſolvetis obſequium ; ſed effuſius propter accepta munera, arctius propter inita conſortia, perennius propter manſura ejus monumenta. Quo vos ille ſociavit ſimùl hæretis illi nexu, & quod in ipſius ortu dicitis ad invicem, ipſius imperio vos Sacramentum mancipat.

Te verò, Infans auguſte, quo jam nomine compellabimus ?... Quod de Octaviæ filio Poetarum Princeps dixerat, Principum optimo Abavo tuo, ingenioſus olim, & Romani ſaporis retinens * Orator, aſcripſit in ejus natalibus, TU MARCELLUS ERIS. Principi ſimilem in ſpem edito, cur ego illud, cur illo melius nomen aſcribere dubitem!...

TU LODOVICUS ERIS.... Tu alter ab his Regibus re ac nomine Chriſtianiſſimis, qui Eccleſiam ſecuti ut Ducem, venerati ut Magiſtram, tutati ut Matrem, defendêre illam ſuis viribus, promovêre illam ſuis officiis, ſuis illam virtutibus illuſtravêre, præcipientis cultores, impetitæ patroni, laceſſitæ vindices acerrimi. Ad Te, ut ad illos, Sedes Apoſtolica eos mittet Legatos atque Nuncios, qui ejus dignitatem exhibeant ſine faſtu, ejus ſanctitatem exprimant ſinè aſperitate, atque, ut ille qui Cætum hunc nobilem præſentia illuſtrat ſuâ, utramque Gallicâ urbanitate & elegantiâ ſic exornent, ut non tam Hoſpites in Galliam advecti, quàm in illâ nati Proceres videan-

* Joſephus Juvencius è Societate Jeſu.

tur. Eos præficies Populis Paſtores, qui minùs nomine & dignitate gaudeant eſſe, quàm eſſe ſtudeant religione & moribus Eccleſiæ Principes; qui, quales hîc adſunt, Gregem ſuum tueantur officiis, ſubſidiis adjuvent, exemplis regant, tantò eloquentiores virtutum omnium Magiſtri, quantò propriis virtutibus commendatiores.

TU LODOICUS ERIS ... Tu alter ab his Regibus quibus ſuum ipſa nomen dedit Juſtitia; & eos præpones judicandis Populis æſtimatores rerum integerrimos, quales intueor, quorum inter manus indeflexa bilanx, numquam niſi in Virtutis partes propendeat, diſtrictus gladius numquam niſi in Vitiorum capita decidat; qui ad rem publicam unicè attenti, de omnibus, præter quàm de ſeipſis benè mereri ſtudeant, vivant aliis ſemper, ſuis raró, vix unquàm ſibi.

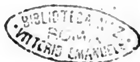
TU LODOICUS ERIS... Tu alter ab Auguſtis Avo & Parente, & utroque Magiſtro diſces, te natum Sceptro, non tenendo tantùm, ſed etiam regendo; Religioni non colendæ duntaxat, ſed & protegendæ; Populi obſequiis, non colligendis ſolùm, ſed ſimul promerendis; Regni non propagandis Provinciis ſed viribus; Europæ omni, non vincendæ ſolùm cùm ſe dabit neceſſitas, ſed & pacandæ ſtatim atque ſeſe opportunitas dederit.

TU MARCELLUS... Imò, TU LODOICUS ERIS... Alter ab illo BURGUNDIÆ DUCE, qui Marcello heu! nimiùm per cuncta ſimilis, ampliſſimam virtutum ſeriem ſerie dierum breviſſimâ complexus eſt... OSTENDERUNT TERRIS HUNC TANTUM FATA!... At nos orabimus

Supremum Numen, & pro suâ in hoc Imperium miseratione maximâ, exorabimus, servet ut hunc diù, per quem, statim atque illum ostendit, Terris novus ordo fatorum inductus est; qui concessus Populo, Populum in illo sibi novum parat, & in suâ vix editus Gente, Gentis alterius est author.

Vive, Auguste Puer; adsint tibi ludenti comites Risus, crescenti consortes Gratiæ, adolescenti Magistræ Virtutes, Paternæ & avitæ dotes adulto; vive, & nostra tecum vigeant, quæ tecum exorta sunt, gaudia : quot vota fecimus pro te, tot habemus in te jura; reus es sacramenti, quod diximus tibi. Vive in spem diuturnam, in potestatem seram, in Regiæ & Gallicæ Gentis felicitatem summam; & qualem gratulamur nobis Puerum, talem te Nepotes Regem sibi gratulentur.

DIXI.

APPROBATION DU CENSEUR ROYAL.

J'AI lu par ordre de Monseigneur le Chancelier un Manuscrit intitulé, *Augustis Parentibus Delphino & Delphinæ Gratulatio*, & je n'y ai rien trouvé qui doive en empêcher l'impression. A Paris, ce 14 Décembre 1751.

JAULT.